

Foto: Margot Meijer

Vernieuwing in het landelijk gebied

‘Ga op zoek naar andere enthousiastelingen’

Het platteland kent een aantal hardnekkige vraagstukken: de spanning tussen landbouw en natuur, de inrichting van de ruimte en de voedselproductie. ‘Vrijdenker’ Mathieu Wagemans van het InnovatieNetwerk houdt zich dagelijks bezig met de vraag waar de oplossingen te vinden zijn. Hij zoekt het in heel andere hoeken dan de gebruikelijke compromissen tussen bekende partijen. ‘Ga op zoek naar andere enthousiastelingen, die dezelfde inspiratie delen. Ga met hen om de tafel, doorbreek de bekende vergadercultuur.’

'We gaan armoedig om met onze landbouw, natuur en ons voedsel'

De oplossing voor een probleem in het landelijk gebied wordt vaak gezocht in een compromis tussen partijen en stoelt te vaak op de vrijwillige inzet van boer of burger, constateert Mathieu Wagemans van het InnovatieNetwerk, een onafhankelijke denktank geïnitieerd door het Ministerie van LNV. 'Groen-blauwe diensten bijvoorbeeld zijn een sympathiek idee om het landschap te beschermen, maar hun vrijwillige basis maakt ze geen duurzame oplossing.' Wagemans speurt daarom naar alternatieven en schroomt niet om daarbij 'aan het systeem te morrelen'.

Wat gaat er volgens u niet goed in het huidige 'systeem'?

'Onze reflex is om in oude structuren te blijven zitten. Neem het conflict tussen landbouw en natuur. Automatisch worden telkens dezelfde partijen uitgenodigd: LTO, de grote natuurorganisaties. Maar daar komt zelden een ingrijpende vernieuwing uit. Zij zijn georganiseerd op basis van oude belangen. De neiging is dan groot om te onderhandelen en een compromis te sluiten dat het echte probleem laat bestaan. We zijn in Nederland heel sectoraal georganiseerd, dat staat haaks op innovatie. Voor nieuwe oplossingen moeten we nieuwe coalities maken.'

Hoe moet ik me dat in de praktijk voorstellen?

'Als iemand een goed idee heeft voor een project, adviseer ik: ga op zoek naar andere enthousiastelingen, die dezelfde inspiratie delen. Ga met hen om de tafel, doorbreek de bekende vergadercultuur. Een goed voorbeeld zijn de stad-landprojecten. Er zijn geen instanties die zich daar specifiek mee bezig houden. Juist dan kan een nieuw perspectief ontstaan. Zo bereiden we voor een gebied ten westen van Amsterdam een project voor rond de vraag hoe we een vorm van landbouw kunnen ontwikkelen die dienstbaar is aan de stad. Landbouw krijgt dan andere functies: om hangjongeren op te vangen of bruggen te slaan tussen verschillende religies en culturen. In elke religie zijn vragen rond voedsel belangrijk, dus dat is een gezamenlijk belang. Er bestaat geen organisatie die zich specifiek met landbouw en hangjongeren of landbouw en religie bezighoudt, dus om mogelijkheden te benutten moeten ook welzijnsinstellingen betrokken worden en organisaties van

allochtonen. Zo ontstaat een nieuwe groep partijen, die wel dezelfde ambities deelt.'

Welk andere onderliggende patronen ziet u, die om een omslag vragen?

'Een belangrijke verandering is dat we leren denken vanuit waarden en niet langer belangen centraal zetten. Want de energie die nodig is om iets voor elkaar te krijgen huist bij wat iemand echt belangrijk vindt en motiveert. Veel plattelandsprojecten geven daar te weinig aandacht aan. Voor de ontwikkeling van regio's wordt bijvoorbeeld vaak aangehaakt op grote vergezichten, zoals de internationale positionering van de regio. Maar dat sluit helemaal niet aan bij de emoties die in het gebied leven. Mensen hebben bijvoorbeeld geen behoefte aan meer vergroting en globalisering, maar aan variëteit en kleinschaligheid, de streek eigen houden. Zet dat centraal in de visie op de ontwikkeling van het landelijk gebied. Heb aandacht voor het eigen verhaal van bewoners.'

Een voorbeeld?

'We zijn op een aantal plekken bezig met het opzetten van Buurderijen. Wat de partijen aanspreekt om daar iets moois van te maken, is de menselijke schaal, de verbinding met je wortels, de wens om aantasting van de eigen omgeving tegen te gaan. In projecten die wij ondersteunen maken we die drijfveer altijd expliciet: waarom doe je mee? Toch niet alleen om geld te verdienen? Uiteindelijk gaat het natuurlijk over de vraag waar je leven over gaat. Dat is de omslag van belangen naar waarden. Waarden inspireren, belangen doen dat zelden of nooit. Als die waarden duidelijk zijn, is de volgende vraag: en wat zou ú daarvoor kunnen betekenen? Je kunt niet de hele wereld veranderen, maar wel van betekenis zijn voor je gebied, je regio, een Buurderij.'

En hoe moeten we dat in de ontwikkeling van het landelijk gebied toepassen?

'In mijn optiek gaan we armoedig om met onze landbouw, natuur en ons voedsel. Door alle rationalisatie in het landelijk gebied is veel kansrijks verloren gegaan. We hebben een andere visie nodig. Wil je als regio doorgaan op het pad van schaalvergroting, vergrijzing en leegloop, of behouden wat onder druk staat en waaraan waarde wordt gehecht? Door mensen te vragen 'wat spreekt u aan in deze regio,

wat mag nooit gebeuren, wat juist wel?' zijn die waarden te achterhalen. Eigenlijk weten we daar nog niet zo veel van. Voor echte veranderingen is gedrevenheid nodig om iets te bereiken wat je heel graag wilt. En dat vraagt om creativiteit in plaats van een herhaling van zetten, want daar komt nooit iets nieuws uit.'

INNOVATIENETWERK

Het InnovatieNetwerk is een 'vrijdenkersorganisatie' die in 2001 is geïnitieerd door het ministerie van LNV. De twaalf medewerkers ontwikkelen vernieuwende concepten voor de landbouw, agribusiness, voeding en groene ruimte en stimuleren dat die concepten in de praktijk worden toegepast. De focus ligt op duurzaamheid. De nieuwe concepten vragen vaak om ingrijpende omslagen in de gebruikelijke manier van denken en doen. www.InnovatieNetwerk.nl

BUURDERIJ

Een voorbeeld van een innovatief project is de Buurderij, een plattelandsbedrijf dat veel meer functies heeft dan voedselproductie. Naast de agrarische ondernemers werken bij de Buurderij partijen uit zeer verschillende hoeken - scholen, zorginstellingen, banken, kerken - op een fysieke plek samen aan de leefbaarheid op het platteland.